

مقدمه

در پانزدهم ژوئن ۲۰۱۷، سنای آمریکا طرحی که توسط کمیته روابط خارجی این مجلس در خصوص وضع تحریم‌های جدید علیه آنچه که «اقدامات بی‌ثبات‌کننده»ی ایران در منطقه خوانده می‌شود را با اکثریت قاطع به تصویب رساند. این طرح پس از تصویب در مجلس نمایندگان و امضای رئیس‌جمهور، به قانون مبدل خواهد شد. با عنایت به اینکه از دهه‌ی ۸۰ میلادی به این سو، ایران بارها توسط ایالات متحده‌ی آمریکا هم در زمینه نظامی و تسلیحاتی و هم در زمینه‌ی اقتصادی بواسطه‌ی آنچه که «حمایت از تروریسم» خوانده شده، مورد تحریم قرار گرفته است، این پرسش مطرح می‌شود که در حال حاضر تحریم‌های جدید با چه هدفی وضع می‌شوند و نسبت آنها با توافقنامه‌ی اقدام مشترک - «برجام» - چگونه است؟

تبیین موضوع

بطور کلی طرح تحریم‌های جدید کنگره علیه ایران با محوریت موضوع استراتژی منطقه‌ای آمریکا برای

مقابله با آنچه که «تهدیدهای متقارن و نامتقارن» این کشور در خاورمیانه و شمال آفریقا علیه منافع آمریکا و متحدان کلیدی‌اش خوانده می‌شود، تنظیم و در دستور کار قرار گرفته است. محورهای اصلی این استراتژی منطقه‌ای بر محورهای زیر متمرکز خواهد بود:

۱. تعیین اهداف کوتاه و بلندمدت آمریکا، برنامه‌ها و ابزارهای مقابله با تهدیدات ایران از جمله شناسایی کشوری که می‌تواند هدف مقابله با اقدامات بی‌ثبات‌کننده‌ی ایران قرار بگیرد.
۲. شناسایی قابلیت‌ها و ظرفیت‌های آندسته از کشورهایی که قادرند در مقابله با اقدامات بی‌ثبات‌کننده ایران در منطقه با آمریکا همکاری نمایند.
۳. ارزیابی دقیق از قابلیت نیروهای متعارف ایران و برنامه‌های این کشور برای توسعه‌ی این قابلیت‌ها از جمله در زمینه دستیابی، توسعه و استقرار موشک‌های بالستیک، قابلیت‌های مرتبط با موشک‌های کروز، هواپیماهای بدون سرنشین و تجهیزات تهاجمی دریایی.

تحریم‌های جدید کنگره آمریکا علیه ایران؛ تلاش برای احیای فضای پیش از برجام ۲

این طرح تلاش می‌کند از طریق ایجاد محدودیت‌های مالی، جلوگیری از انتقال مواد اولیه و نیز انتقال فناوری‌های نوین، مانع از توسعه و ارتقاء قابلیت‌های دفاعی متعارف ایران به بهانه حمایت از تروریسم و بی‌ثبات‌سازی در منطقه شود.

۴. ارزیابی دقیق از سطح توان تسلیحات شیمیایی و بیولوژیکی ایران و برنامه ایران برای ارتقاء این قابلیت‌ها.

۵. ارزیابی دقیق از سطح و کیفیت فعالیت‌های منطقه‌ای نامتقارن ایران از جمله دامنه فعالیت و میزان قابلیت عملیاتی نیروهای سپاه، نیروی قدس و نیز سنجش میزان توانایی ایران برای انجام عملیات سایبری.

۶. ارزیابی نوع و میزان دقیق کمک‌های مالی، آموزشی و لجستیکی ایران به حزب‌الله، حماس، شبه نظامیان شیعه عراق، دولت بشار اسد، حوثی‌ها در یمن و سایر گروه‌های افراط‌گرا در سطح منطقه.

۷. شناسایی دامنه و اهداف ایران در زمینه بهره‌گیری از تبلیغات در سطح منطقه^۱.

هدف اصلی طرح تحریمی جدید آمریکا، کنترل قدرت ساختاری ایران، اعمال محدودیت بر توان نظامی متعارف این کشور و متعاقب آن محدودسازی حیطه‌ی کنش‌گری و اثرگذاری جمهوری اسلامی از طریق هدف قرار دادن اهرم‌های موثر بازی‌سازی ایران در منطقه است. طرح تحریمی جدیدی که در سنای آمریکا علیه جمهوری اسلامی ایران به تصویب رسیده شامل سه محور اساسی می‌باشد:

❖ تحریم صنایع موشک بالستیک ایران

❖ تحریم سپاه پاسداران به مثابه اهرم اصلی کنش‌گری ایران در منطقه و متعاقب آن، تحریم تجارت تسلیحات متعارف ایران

❖ تحریم بوسیله نقض حقوق بشر

بحث و استدلال اصلی حامیان این طرح در کنگره مبتنی بر این است که از منظر آنها ایران (و روسیه) «تمایلی به همکاری با آمریکا جهت برقراری صلح و ثبات» در منطقه ندارند^۲. لذا به زعم آنها طرح جدید واکنشی‌ست به اقدامات غیرهسته‌ای و

2. <https://www.scott.senate.gov/press-release/senator-scott-supports-stronger-sanctions-against-iran-russia>, 15 Jun 2017.

1. 115th Congress, 1st Session, https://www.senate.gov/legislative/Lis/Roll_Call_Lists/Vote_Menu_115_1.htm, 2017.

توافق هسته‌ای - به منظور ایجاد تغییر در رفتارهای منطقه‌ای ایران مورد ارزیابی قرار داد.

نتیجه‌گیری

با عنایت به آنچه که گفته شد، توجه به نکات زیر حایز اهمیت می‌باشد:

در جریان مذاکرات هسته‌ای، ایران در قبال برداشته شدن تحریم‌های مرتبط با موضوع هسته‌ای، یکسری تعهداتی را پذیرفت و متعهد شد که «تحت هیچ شرایطی در پی جستجو، توسعه و یا کسب سلاح‌های هسته‌ای نخواهد بود. ... برجام منجر به لغو جامع همه تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد و همچنین تحریم‌های چندجانبه و ملی مرتبط با برنامه هسته‌ای ایران می‌شود و اقداماتی را برای دسترسی به تجارت، فناوری، تامین مالی و انرژی را شامل می‌شود»^۵.

تجربه تحریم‌های گذشته امریکایی‌ها در قبال برنامه هسته‌ای جمهوری اسلامی نشان می‌دهد که این دسته از تحریم‌ها پیش از آنکه بر یک حوزه‌ی مشخص - در اینجا برنامه اتمی ایران - تاثیرگذار باشند، اقتصاد ایران را متاثر می‌کنند. حتی فراتر از آن، این تحریم‌ها طیفی از زمینه‌های گسترده‌تر اعم از اقتصادی، سیاسی، علمی و فن‌آوری، نظامی و تسلیحاتی را در بر گرفته‌اند و محدود به یک زمینه‌ی مشخص باقی نمی‌مانند. در گذشته، دامنه اثرگذاری این تحریم‌ها بگونه‌ای بوده است که حتی بخش‌هایی نظیر دارو، مواد غذایی و کشاورزی نیز تحت تاثیر پیامدهای تحریم‌های هسته‌ای قرار گرفتند و دچار اختلال شدند. بنابراین کارکرد تحریم‌های جدید در

بی‌ثبات‌کننده‌ی ایران در منطقه. به معنایی دیگر باید گفت که امریکایی‌ها به محدودسازی صرف برنامه هسته‌ای بسنده نخواهند کرد و تلاش دارند تا مجدداً از طریق بازگشت به فضای پیش از برجام و با بهره‌گیری از تجربه توافق هسته‌ای، اقدام به محدودسازی قدرت دفاعی متعارف ایران نموده و یک بار دیگر ایران را در شرایط ناگزیر، به معامله بر سر اهداف و منافع منطقه‌ای اش سوق دهند.

به واقع، این گفته‌ی رئیس‌جمهور امریکا که «ایران مطابق روح توافق هسته‌ای عمل نمی‌کند»^۳، یک بحث انحرافی برای بار کردن تعهدات مضاعف بر آن چیزی است که طرف ایرانی در توافقنامه برجام متعهد به اجرای آن شده و زمینه‌سازی برای بازگشت به شرایط پیش از برجام از سوی امریکایی‌ها است. در چندین ماه گذشته، مقامات ارشد دولت امریکا مدام از «رفتارهای بی‌ثبات‌کننده ایران» در منطقه صحبت کرده‌اند و به نوعی با مرتبط دانستن این رفتارها با نقض «روح برجام»، درصدد کارشکنی و تحمیل فشارهای مضاعف بر جمهوری اسلامی ایران برآمده‌اند. علاوه بر دونالد ترامپ، سفیر امریکا در سازمان ملل نیز ضمن معرفی ایران به عنوان عامل بی‌ثباتی در منطقه، به این نکته اشاره می‌کند که «توافق هسته‌ای با تمرکز بر تهدیدات هسته‌ای، سایر تهدیدات ایران را نادیده گرفته است»^۴. بنابراین طرح تحریم جدید کنگره امریکا علیه ایران را می‌توان به مثابه‌ی آغاز یک روند تازه توسط دولت امریکا جهت بازگشت به فضای پیش‌برجام - با توجه به تجربه

3. <http://www.bbc.com/persian/iran-39662266,20> Apr 2017.

4. <https://www.radiofarda.com/a/o2-eh-haley-on-iran/28443033.html>, 21 Apr 2017.

5. WWW.MFA.GOV.IR/UPLOADS/150726-JCPOA-PERSIAN-FINAL-11_56083.PDF.

نهایت به سمتی پیش خواهد رفت که می‌تواند فراتر از حوزه‌های تعیین شده، سایر بخش‌ها را نیز تحت تاثیر خود قرار داده و موانع جدی بر سر تعامل شرکت‌ها و موسسات بزرگ پولی و مالی جهانی با ایران ایجاد نماید.

نکته بعدی اینکه، امریکایی‌ها در توافقنامه برجام، امکان بالقوه‌ی ایران برای دسترسی به سلاح‌های غیرمتعارف را از بین برده‌اند، حال در شرایط جدید، از یک سو درصد محدودسازی هرچه بیشتر قابلیت‌های دفاعی متعارف جمهوری اسلامی برآمده‌اند و از سوی دیگر بطور گسترده‌ای مبادرت به تسلیح رقبای منطقه ایران می‌کنند. حتی فراتر از این، حمایت خود را از نیروهایی که در داخل ایران ساختار قدرت را به چالش بکشد اعلام می‌کنند. اینها همه نشانگر آغاز یک روند تازه‌ای است که امریکایی‌ها برآندند تا از طریق شبیه‌سازی و یا بازگشت به شرایط پیش از برجام، زمینه را برای ناگزیرسازی ایران و ایجاد فضایی که به زعم آنها در نهایت منتج به تغییر رفتار ایران و امضای توافقنامه برجام شد، فراهم آورند. لذا این گفته که رفتارهای منطقه‌ای ایران با «روح برجام» در ضدیت قرار دارد صرفاً تلاش برای اعمال فشار و تعهداتی فراتر از برجام به جمهوری اسلامی است و هدفی جز فرسایش ابزارهای قدرت و کاهش ظرفیت‌های منطقه‌ای این کشور ندارد. طرح تحریمی جدید کنگره، شروع یک روند رفتاری تازه از سوی واشنگتن در برابر جمهوری اسلامی ایران خواهد بود و صرفاً به موضوعات مندرج در آن محدود نخواهد شد و ایران را برای بهره‌گیری از فرصت‌هایی که برجام در اختیار آن قرار می‌دهد، با موانع و چالش‌های جدی مواجه خواهد ساخت.

